

Praha 8.12.2003

74

Úrazy v roce 2002 z hlediska příčiny a místa vzniku

Úrazy jsou traumatické příhody s často rozsáhlými zdravotními, sociálními a ekonomickými důsledky. Jsou po nemocech oběhové soustavy a zhoubných novotvarech třetí nejčastější příčinou úmrtí, v nižších věkových kategoriích (do 44 let) dokonce nejčastější. Informace o počtu, druhu a následcích úrazů je možné získat z různých zdrojů, k základním patří:

- výkazy chirurgických ambulancí, které zpracovává ÚZIS ČR v rámci Národního zdravotnického informačního systému (NZIS)
- výkazy lůžkových oddělení, které rovněž zpracovává ÚZIS ČR v rámci NZIS a kde jsou uvedeny počty hospitalizovaných podle diagnóz, tedy i počty hospitalizovaných pro poranění a otravy.

1. Úrazy sledované na základě statistických výkazů chirurgických ambulancí

Jedná se o ambulantní pracoviště těchto chirurgických oborů: chirurgie, neurochirurgie, plastická chirurgie, léčba popálenin, kardiochirurgie, traumatologie, ortopedie, dětská chirurgie, hrudní chirurgie a cévní chirurgie. **Výkazy chirurgických oborů zachytí nejvíce úrazů**, protože lidé po úrazu hledají většinou první pomoc právě na těchto odděleních.

V roce 2002 poskytla ambulantní chirurgická oddělení 4,9 mil. prvních ošetření, z toho bylo 1 776 tis. úrazů s prvním ošetřením, tj. 36 % (stejně jako v roce 2001 a 2000). Na 100 tis. obyvatel připadlo 17 411 zraněných osob; denně bylo v průměru ošetřeno pro úraz 4 866 lidí. Častým úrazem, 445 tis. případů, byly zlomeniny; tvořily čtvrtinu, tj. 25 % všech případů. Přehled o vývoji počtu úrazů a úrazovosti (počet úrazů na 100 tis. obyvatel) ve srovnání s rokem 2001 poskytují tabulky č. 1 a č. 2 v příloze.

Největší podíl na úrazovosti, jak je patrné z tabulky č. 3 v příloze, mají sportovní a pracovní (školní) úrazy, kromě skupiny ostatní úrazy. Podíl sportovních a pracovních (školních) úrazů na celkové úrazovosti proti předchozímu období mírně vzrostl. Z uvedené tabulky je zřejmé, že 14,4 % úrazů se přihodilo při práci nebo ve škole, 7,6 % úrazů při dopravě, téměř 21,5 % při sportu a 56,5 % při jiných činnostech ve volném čase. U dětské populace byl vyšší podíl školních a sportovních úrazů na celkovém počtu úrazů, nižší podíl dopravních a ostatních úrazů.

Z pohledu statistiky chirurgických ambulancí se situace v úrazovosti v roce 2002 nevyvíjela příznivě - počty zraněných mírně narostly.

2. Úrazy podle statistických výkazů o hospitalizaci

V roce 2002 se přihodilo v ČR zhruba 1 776 tis. úrazů vyžadujících chirurgické ošetření a dalších téměř 185 tis. úrazů mělo za následek pobyt v nemocnici. Na 100 tisíc obyvatel trvale bydlících v ČR bylo cca 1 810 osob hospitalizováno z důvodu úrazu (1 689 v roce 2001). Počet hospitalizovaných mužů byl jako každoročně o více než jednu třetinu vyšší ve srovnání se ženami. Nejčastější příčinou hospitalizace mužů i žen byly zlomeniny končetin, nitrolební poranění a jiná poranění více částí těla. Průměrný věk hospitalizovaných pro poranění byl 41,7 roků; úrazem starších lidí je zlomenina stehenní kosti (15 206 žen, 7 572 mužů, průměrný věk 70 let). Syndromem týrání jsou postiženy hlavně děti, jejich průměrný věk se snížil z 9,9 let v roce 2001 na 7,5 roku. Žádná osoba na následky týrání v nemocnici nezemřela. Doba hospitalizace při úrazu trvala v průměru 7,6 dne. Nejvyšší letalitu (počet zemřelých na 1 tis. hospitalizovaných) stejně jako v předchozím roce měly zlomenina stehenní kosti (48,7), zlomeniny postihující více částí těla (33,2) a poranění nitrolebních orgánů (18,3). Celková letalita se snížila z 15,1 v roce 2001 na 15,0 v roce 2002.

Pohled na úrazy osob (trvale bydlících v ČR) v roce 2002 podle výkazů z Národního registru hospitalizovaných poskytuje tabulka č. 4 v příloze.

Nejčastějšími vnějšími příčinami poranění, které si vyžádaly nemocniční péči, byly stejně jako v letech minulých pády (53,2 % ze všech úrazů) a dopravní nehody (18,3 %); podíl dopravních nehod se mírně zvýšil. Nejdelší doba hospitalizace byla při zlomeninách postihujících více částí těla (17,7 dne). Nejvyšší hospitalizační letalitu měla tonutí (57,6). Ve srovnání s rokem 2001 se zvýšil počet hospitalizovaných pro úraz téměř o 7 %, mírně se zkrátila ošetrovací doba, o málo se snížila hospitalizační letalita, lehce se zvýšil průměrný věk hospitalizovaných.

3. Úrazy podle statistiky zemřelých

Počty zemřelých na úrazy podle pohlaví a vybraných příčin smrti na základě publikace Zemřelí 2002 (ÚZIS), která vychází z dat ČSÚ, v posledních dvou letech jsou zřejmé z tabulky:

Rok	Zemřelí na vnější příčiny			z toho					
				dopravní nehody			úmyslné sebepoškození		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
2001	4 555	2 355	6 910	1 099	385	1 484	1 294	329	1 623
2002	4 593	2 245	6 838	1 098	392	1 490	1 216	318	1 524
Index 02/01	100,8	95,3	99,0	100,0	101,8	100,4	94,0	96,7	94,0

V roce 2002 zemřelo 6 838 osob na následky úrazů (4 593 mužů a 2 245 žen), z toho 1 490 lidí při dopravních nehodách (1 098 mužů a 392 žen) a 1 524 osob na následky úmyslného sebepoškození (1 216 mužů a 318 žen). Počet úmrtí na úrazy dosáhl v absolutních číslech jedné z nejnižších hodnot od roku 1970. V přepočtu na 100 tis. obyvatel zemřelo 67,1 osob na úraz (67,2 v roce 2001). V důsledku vnějších příčin zemřelo denně v průměru 19 lidí, z toho 4 lidé na dopravní úrazy a 4 - 5 lidí v důsledku dokonané sebevraždy. Tato čísla se v posledních pěti letech téměř nemění.

Nejvyšší počet zemřelých na úraz vzhledem k počtu obyvatel (na 100 tis.) byl v těchto krajích:

Kraj	Muži	Ženy	Celkem
Liberecký	100,0	46,0	72,3
Středočeský	97,9	47,5	72,1
Ústecký	104,9	39,2	71,4
Zlínský	103,5	39,7	70,8
Jihočeský	90,7	49,3	69,5
ČR	92,5	42,9	67,0

4. Dopravní nehody

Zdrojem dat je publikace „Přehled nehodovosti“! ředitelství služby dopravní policie Policejního prezidia ČR.

Počty dopravních nehod v posledních dvou letech se vyvíjely takto:

Rok	Počet nehod	Lehce zraněno	Těžce zraněno	Usmrceno
2001	185 664	28 297	5 493	1 334
2002	190 718	29 013	5 492	1 314
Index 2002/2001	102,7	102,5	100,0	98,5

V porovnání s rokem 2001 se počet dopravních nehod zvýšil o 2,7 %. Došlo ke 190 718 nehodám. Vznikla hmotná škoda 8,9 mld. Kč (v roce 2001 byla škoda 8,2 mld. Kč). Při zvýšeném počtu nehod se mírně snížil počet usmrcených o 20 případů, počet těžce zraněných zůstal stejný, lehce zraněných osob o 2,5 % přibýlo. Nejvíce nehod způsobují řidiči motorových vozidel - v roce 2002 to bylo 91,7 %, dále lesní a domácí zvěř (3,8 %), řidiči nemotorových vozidel (1,6 %), chodci (1,1 %) a technická závada vozidla (0,3 %). Podíl těchto „viníků“ se proti předchozímu období změnil jen nepatrně v řádu jedné, dvou desetín procenta, výjimkou byl podíl technických závad na vozidlech na celkové nehodovosti, ten se snížil o něco výrazněji. Nehody zaviněné chodci - ve 39 % případů to byli děti, ve 38 % muži, ve 21 % ženy a ve 2 % skupiny dětí nebo chodců. Nejhorším dnem z hlediska počtu a závažnosti nehod byl pátek, nejméně „nehodovým“ dnem byla neděle; nejhorším měsícem v nehodovosti byl říjen (v roce 2001 prosinec), nejvíce usmrcených bylo zaznamenáno v listopadu (v roce 2001 v červenci). Nejvíce nehod se přihodilo na místních komunikacích, nejtěžší následky měly nehody na silnicích I. třídy (511, tj. 39 % zemřelých). K většině dopravních střetů dojde na přímém úseku cesty (57,4 %). Nárůst zaznamenaly dopravní nehody na železničních přejezdech - v roce 2002 se jich přihodilo 1 491, tj. o 90 více (o 6 %) než v roce 2001. Podle ČSÚ zahynulo na silnicích 1 490 osob, nejvyšší počet zemřelých byl ve věkové kategorii 20 - 29 let.

5. Pracovní úrazy

Počty pracovních úrazů je možné zjistit z údajů ČSÚ nebo z výkazů chirurgických oborů, kde se uvádějí spolu se školními úrazy.

V roce 2002 se přihodilo podle chirurgických výkazů 174 418 pracovních úrazů vyžadujících ambulantní chirurgické ošetření (161 074 v roce 2001), představovaly 14,4 % (v roce 2001 13,7 %) všech chirurgicky ošetřených úrazů (první ošetření). Na 10 000 obyvatel v produktivním věku (15 - 64 let) bylo zaznamenáno 242 (v roce předchozím 223) pracovních úrazů. Na školách se podle statistik chirurgických ambulancí přihodilo 82 279 úrazů dětí (70 225 v roce 2001), tj. 32,0 % ze všech pracovních a školních úrazů. Celkem utrpělo úraz ve škole 518 dětí z 10 tis. Školní úrazy dětí jsou více než 2krát častější ve srovnání s pracovními a školními úrazy ve vyšších věkových kategoriích:

Věková skupina	Počet osob ve věkové skupině	Pracovní (školní) úrazy	Na 10 000 obyvatel
0 - 14	1 589 766	82 279	518
15 - 64	7 195 541	174 418	243

Z výkazů chirurgických ambulancí je patrné, že počet pracovních a školních úrazů se zvýšil o 8,3 %, v přepočtu na 100 tis. osob v produktivním věku dokonce o 8,5 %. Školní úrazy dětí vzrostly o 17,2 % proti roku 2001. Tato skutečnost je zvláště alarmující.

Podle dat ČSÚ (publikace Pracovní neschopnost pro nemoc a úraz v ČR 2002), která vycházejí ze statistických výkazů Nem.-Úr. došlo k 90 867 pracovním úrazům. V důsledku pracovního úrazu zemřelo 204 osob.

6. Sportovní úrazy a úrazy ve volném čase

Sportovních úrazů se přihodilo podle chirurgických statistik 382 618, což znamenalo zvýšení o 8,9 % proti roku 2001, v přepočtu na 100 tis. obyvatel dokonce o 9,8 %.

Úrazy ve volném čase nejsou sledovány jako samostatná položka, jsou odvozeny z úrazů celkem po odečtení dopravních, pracovních a sportovních úrazů, jsou to vlastně ostatní úrazy. Jejich počet přesáhl roce 2002 hranici 1 milionu, v relativních číslech se přiblížil k 10 tisícům. Tyto úrazy zaznamenaly nejnižší dynamiku růstu proti roku 2001 při porovnání s ostatními výše uvedenými typy úrazů, ale jsou trvale nejčetnější.

7. Závěr

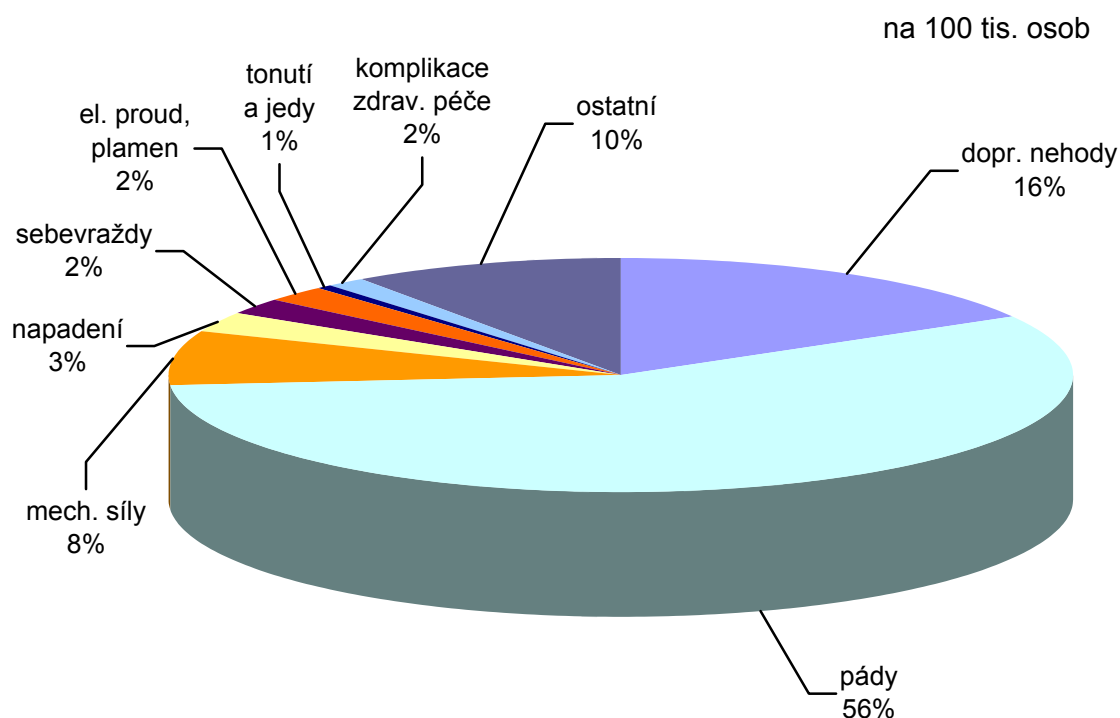
Celkový přehled o počtu úrazů v roce 2002 a o trendu ve vývoji úrazovosti získáme porovnáním všech dostupných dat. Pro jejich vyhodnocení je nejvhodnější použít údaje přepočtené na 100 tis. obyvatel:

Rok	Úrazy na 100 tis. obyvatel podle statistiky		
	chirurgických ambulancí	hospitalizací	zemřelých
2001	16 374	1 687	67,2
2002	17 411	1 810	67,1
Index 2002/2001	106,3	107,3	100,0

Z tabulky i většiny ostatních uvedených údajů je zřejmé, že se úrazovost v roce 2002 při porovnání s předchozím rokem zvýšila. Nejvíce úrazů bylo ošetřeno na ambulantních odděleních chirurgických oborů, které zaznamenaly nárůst úrazovosti o 6,3 %. Počet hospitalizovaných pro úraz na 100 tis. obyvatel vzrostl dokonce o 7,3 %. Na zvýšení úrazovosti se podílely všechny typy úrazů - pracovní, dopravní, sportovní i úrazy ve volném čase. Nejvyšší dynamiku růstu zaznamenaly školní úrazy. Nárůst úrazovosti nesignalizuje pouze větší ohrožení a neopatrnost lidí, ale zahrnuje i rostoucí pozornost, která je úrazům věnována. Příznivým momentem bylo, že se v roce 2002 nezvýšila úrazová úmrtnost.

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Úrazovost podle skupin věnějších příčin hospitalizace

Příloha:

Tab. č. 1 Úrazy podle místa vzniku

Rok	Úrazy celkem	z toho zlomeniny	Druhy úrazů				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2002	1 776 050	444 811	134 576	256 697	382 618	1 002 159	42 414	919
2001	1 681 741	418 351	127 033	231 299	351 501	971 908	37 954	816
Index 02/01	105,6	106,3	105,9	111,0	108,9	103,1	111,8	112,6

Tab. č. 2 Úrazy na 100 tis. obyvatel - úrazovost

Rok	Úrazovost celkem	z toho zlomeniny	Úrazovost				pod vlivem	
			dopravní	školní	sportovní	ostatní	alkoholu	drog
2002	17 411	4 361	1 319	2 516	3 751	9 824	416	9
2001	16 347	4 067	1 235	2 248	3 417	9 447	369	8
Index 02/01	106,5	107,2	106,8	111,9	109,8	104,0	112,7	113,6

Tab. č. 3 Vývoj struktury úrazů

Rok	Úrazy celkem	Struktura úrazů			
		dopravní	školní	sportovní	ostatní
2002	1 776 050	134 576	256 697	382 618	1 002 159
podíl v %	100,0	7,6	14,5	21,5	56,4
2001	1 681 741	127 033	231 299	351 501	971 908
podíl v %	100,0	7,6	13,8	20,9	57,8

Tab. č. 4 Hospitalizovaní pro úraz podle pětiletých věkových skupin

Věková skupina	Počet hospitalizovaných				% operovaných	Průměrná ošetrovací doba			
	celkem	v tom operace				celkem	v tom operace		
		neodkl.	jiná	žádná			neodkl.	jiná	žádná
0 - 4	9 443	681	649	8 113	15,1	3,7	7,8	7,5	3,1
4 - 9	8 829	1 397	915	6 517	26,2	3,9	4,6	5,4	3,6
10 - 14	11 801	1 676	1 467	8 658	26,6	4,2	5,0	5,4	3,9
15 - 19	13 684	1 635	2 387	9 662	29,1	4,6	6,4	5,9	4,0
20 - 24	14 110	1 991	3 262	8 857	37,2	5,4	7,3	6,4	4,6
25 - 29	13 592	2 149	3 431	8 012	41,1	5,4	7,3	6,2	4,6
30 - 34	10 305	1 691	2 681	5 933	42,3	5,4	6,8	6,1	4,7
35 - 39	10 293	1 731	2 657	5 902	42,4	6,0	7,3	6,6	5,3
40 - 44	9 716	1 651	2 478	5 584	42,7	6,4	7,7	6,8	5,9
45 - 49	10 784	1 891	2 687	6 203	42,5	6,9	8,1	8,1	6,1
50 - 54	11 902	2 054	2 875	6 974	42,5	7,7	8,6	8,8	7,0
55 - 59	10 303	1 760	2 381	6 162	41,4	8,5	9,6	9,5	7,8
60 - 64	7 331	1 230	1 727	4 327	40,2	9,2	10,2	10,7	8,2
65 - 69	7 107	1 210	1 635	4 262	41,0	10,6	10,9	12,2	9,9
70 - 74	9 099	1 530	1 915	5 654	37,9	12,4	11,9	13,5	12,2
75 - 79	10 594	1 805	2 071	6 718	36,6	13,7	12,8	14,6	13,2
80 - 84	7 961	1 391	1 447	5 123	35,6	14,9	12,7	15	15,5
85 +	7 798	1 482	1 334	4 982	36,1	14,9	12,0	15,5	15,6
Celkem	184 655	29 013	37 999	117 643	36,3	7,6	8,6	8,7	7,0